

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้ โมเดลตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครูของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

5 ระดับ

3. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ มีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 135 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระยะในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การกำหนด องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ ระยะที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้ และระยะที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามระยะในการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 9 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ดังนี้

1.1.1 นักวิชาการในมหาวิทยาลัย เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในสาขาการศึกษา ศึกษาศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ในฐานะกลุ่มผู้ผลิตครูที่มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

1.1.2 นักวิชาการในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในด้านกำหนดยุทธศาสตร์การผลิตครู จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพครู จำนวน 3 คน

1.1.3 ครูสายงานการสอนที่ได้รับการคัดเลือกครูดีในดวงใจและโครงการตามรอยเกียรติยศครูผู้มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณครู ประจำปี 2555 – 2557 จำนวน 3 คน

2. การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้

2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครูของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง จำนวน 17 คน ได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ดังนี้

2.2.1 นักวิชาการในมหาวิทยาลัย เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในสาขาการศึกษา ครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ในฐานะตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตครู มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 7 คน

2.2.2 นักวิชาการในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในด้านการกำหนดนโยบายการผลิตครู จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพครู จำนวน 3 คน

2.2.1.3 ครูสายงานการสอนที่ได้รับการคัดเลือกครูดีในดวงใจและโครงการตามรอยเกียรติยศครูผู้มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณครูประจำปี 2555 – 2557 จำนวน 7 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

3. การวิจัยระยะที่ 3 การตรวจสอบตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

3.3.1 ประชากร ได้แก่ ครูที่ได้รับการคัดเลือกครูดีในดวงใจและโครงการตามรอยเกียรติยศครูผู้มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณครู ประจำปี 2555 – 2557 จำนวน 665 คน

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ได้รับการคัดเลือกครูดีในดวงใจของคุรุสภา และโครงการยอดครูผู้มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณครู ประจำปี 2555 – 2557 จำนวน 535 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ได้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 535 คน

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง และการวิจัยเชิงสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และโปรแกรมลิสเรล (LISREL for windows 8.52)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก 23 องค์ประกอบย่อย 135 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น
ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ มี 2 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้ ความรักและศรัทธาใน
วิชาชีพ มี 2 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ การมีจิตวิทยาในการสอน มี 5 องค์ประกอบย่อย 24
ตัวบ่งชี้ การเป็นแบบอย่างที่ดี มี 3 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบ การมีคุณธรรม
และจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มี 3
องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร มี 3
องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 องค์ประกอบหลักด้านความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ประกอบด้วย 2
องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ รักและเมตตาต่อศิษย์ และการพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มี
ความก้าวหน้า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องใน
ระดับมาก ดังนี้

1.1.1 รักและเมตตาต่อศิษย์ ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีใจเป็นกลางไม่
ลำเอียง ไม่มีอคติ 2) ดูแลเอาใจใส่ศิษย์ เข้าใจพฤติกรรมและความสนใจศิษย์เป็นรายบุคคล
3) แนะนำ ช่วยเหลือเมื่อศิษย์ประสบปัญหาทั้งส่วนตัวและการเรียน 4) ยกย่อง ชมเชยให้
กำลังใจศิษย์ทั้งต่อหน้า และลับหลัง 5) มีความห่วงใยกับศิษย์โดยเสมอภาค 6) สามารถเข้าถึง
จิตใจและยอมรับในตัวตนของศิษย์ และ 7) สร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจให้กับศิษย์

1.1.2 การพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความก้าวหน้า ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่
1) ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและความเจริญงอกงามทุกด้าน 2) สอนให้ศิษย์ได้พัฒนาตนเอง
ตามศักยภาพ 3) ไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย 4) พัฒนาและส่งเสริมต่อความเจริญทางกาย
สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของศิษย์ 5) เป็นผู้ชี้แนะทางศิษย์ด้วยความดีมีคุณธรรมบน
พื้นฐานแห่งความรู้ 6) ให้และสร้างโอกาสกับศิษย์ในการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ
และ 7) ติดตามพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของศิษย์ให้มีความเจริญก้าวหน้าในสิ่งที่ตั้ง

1.2 องค์ประกอบหลักด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ประกอบด้วย 3
องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ การรักษาชื่อเสียงวิชาชีพและ
การพัฒนาวิชาชีพ ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความสอดคล้องใน
ระดับมาก ดังนี้

1.2.1 การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความศรัทธาต่อวิชาชีพ 2) มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองต่อมนุษย์ และต่อสังคม 3) เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การหรือสมาคมวิชาชีพจัดขึ้น 4) มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ 5) ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด 6) ตระหนักว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง และ 7) ยอมรับนับถือในวิชาชีพครู

1.2.2 การรักษาชื่อเสียงวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพครู 2) ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้ 3) มีความสามารถในการดำรงเอกลักษณ์ของอาชีพครู 4) ไม่ประพฤติตนให้เสื่อมเสียชื่อเสียงวิชาชีพ 5) ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ และสังคม และ 6) วางตนให้เหมาะสมกับการเป็นครู

1.2.3 การพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เข้ารับฝึกอบรมปรับปรุงตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาการ 2) เพิ่มพูนความรู้ให้แก่วิชาชีพ โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม 3) นำแนวความคิดใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาศิษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุด 4) ใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายมาปฏิบัติหน้าที่ 5) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการสอน และ 6) ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทในอนาคต

1.3 องค์ประกอบหลักด้านการมีจิตวิทยาในการสอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย 24 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้ดี การเสริมแรงในชั้นเรียน การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความสอดคล้องในระดับมาก ดังนี้

1.3.1 การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ทางด้านร่างกาย 2) ทางด้านสติปัญญา 3) ทางด้านพันธุกรรม 4) ทางด้านประสบการณ์ และ 5) ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

1.3.2 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้ดี ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนและทำทนายการเรียนรู้ 2) ปกครองชั้นเรียนด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น 3) จัดห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ 4) บูรณาการการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของศิษย์ 5) สร้างความเป็นกันเองอย่างเหมาะสม ให้ความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ มีการสื่อสารที่ใกล้ชิดมากขึ้น และ 6) เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของศิษย์อย่างเสมอภาค

1.3.3 การเสริมแรงในชั้นเรียน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เสริมแรงทางบวก เช่น การให้กำลังใจ ให้การยกย่อง ชมเชย การให้รางวัลสิ่งของ และ 2) เสริมแรงทางลบ

1.3.4 การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ได้รับความยอมรับนับถือ 2) มีความสามารถในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ 3) มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก 4) มีความพึงพอใจในตนเองและผู้อื่น 5) มีทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิต และ 6) มีการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

1.3.5 การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สามารถเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) มีความวิตกกังวลและความตึงเครียดในระดับต่ำ 3) ยอมรับและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี 4) ปรับพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม และ 5) คำนึงถึงวุฒิภาวะของแต่ละวัยให้มีความเหมาะสม

1.4 องค์ประกอบหลักด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ บุคลิกภาพที่ดี การมีกิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อยและ การมีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องในระดับมากดังนี้

1.4.1 บุคลิกภาพที่ดีประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย ถูกกาลเทศะ 2) มีท่าทางสง่างาม 3) มีอารมณ์ดีและมีอารมณ์ขัน 4) มีน้ำเสียงชัดเจน 5) มีท่าทางคล่องแคล่วว่องไว 6) มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในตนเอง 7) เป็นผู้มีใจกว้าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 8) มีสติปัญญาดี มีความคิดสร้างสรรค์ และ 9) มีความเป็นผู้นำ

1.4.2 การมีกิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อย ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน 2) มีมารยาทที่ดีงาม 3) มีความประพฤติสุภาพ เรียบร้อย 4) วางตนได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ 5) พุดจาสุภาพอ่อนหวาน 6) เคารพสิทธิผู้อื่นอย่างพึงกระทำ 7) แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และ 8) การสำรวจความประพฤติตนในทางที่ดี

1.4.3 การมีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) รักษาความสะอาดร่างกาย 2) มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัย 3) รู้จักป้องกันโรคติดต่อ 4) ทำจิตใจให้เบิกบานสดชื่น และ 5) สามารถควบคุมอารมณ์ได้มีอารมณ์มั่นคงสม่ำเสมอ และการรู้จักยับยั้งชั่งใจ

1.5 องค์ประกอบหลักด้านการมีคุณธรรม และจริยธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทนอดกลั้น ความรับผิดชอบ

การยึดมั่นปฏิบัติในคุณงามความดี ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องในระดับมาก ดังนี้

1.5.1 ความซื่อสัตย์ สุจริต ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ 2) ไม่เห็นแก่อำภิสสินจ้างหรือเรียกรับผลประโยชน์ 3) ไม่นำผลงานหรือลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน 4) นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางเลื่อมเสีย 5) ไม่เบียดเบียนเวลาสอนไปทำงานอย่างอื่นนอกเหนือการสอน และ 6) ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ทางราชการ

1.5.2 ความอดทนอดกลั้น ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ไม่เป็นผู้โกรธง่าย 2) อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ 3) มีความหนักแน่น 4) อดทนต่อศิษย์และการสอนในชั้นเรียน 5) อดทนต่อหน้าที่การงาน และ 6) ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

1.5.3 ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) รู้จักหน้าที่ของตนเอง 2) มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน 3) กล้ายอมรับในผลจากการกระทำของตนเอง 4) ถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์อย่างเสมอภาคและเต็มกำลังความสามารถของตน และ 5) ทุ่มเทเสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติงาน

1.5.4 การยึดมั่นปฏิบัติในคุณงามความดี ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป 2) ไม่ทำตนไปในทางเลื่อมและงดเว้นจากอบายมุข 3) ปฏิบัติตามหลักธรรมศาสนาที่ตนนับถือ 4) ไม่มีอคติ และ 5) เป็นผู้รักษาศีลอย่างครบถ้วน

1.6 องค์ประกอบหลักด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีความรู้ในหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่สอน การถ่ายทอดความรู้ตามหลักวิชาการ การอบรมสั่งสอนศิษย์ ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องในระดับมากดังนี้

1.6.1 การมีความรู้ในหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่สอน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความรู้ในเนื้อหาอย่างแม่นยำ 2) มีความสามารถจัดทำสาระหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม 3) เตรียมแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน 4) มีความรู้ด้านหลักสูตร มาตรฐานตัวชี้วัดในการจัดกิจกรรมให้ตรงกับโครงสร้างหลักสูตร และ 5) ดูแล ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติการสอนเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง

1.6.2 การถ่ายทอดความรู้ตามหลักวิชาการ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารและเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ 2) มีความสามารถอธิบายเรื่องที่ยากได้ชัดแจ้งทำให้ศิษย์เข้าใจง่ายอย่างถูกต้องและแม่นยำ

3) เชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ 4) ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบให้เหมาะกับเนื้อหาและ
ผู้เรียน 5) ปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และ 6) สอนด้วยวิธีการ
ที่มุ่งเน้นให้ศิษย์เรียนรู้ด้วยตนเอง

1.6.3 การอบรมสั่งสอนศิษย์ ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) จัดการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) สร้างองค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาผู้เรียน 3) ปลูกฝังให้ศิษย์เป็น
ผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 4) สอนให้ศิษย์คิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา 5) เกื้อหนุนให้ศิษย์ได้
เรียนรู้ตลอดชีวิต 6) สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและบูรณาการในทุกเนื้อหาวิชา 7) ฝึกให้
ศิษย์คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และ 8) ส่งเสริมให้ศิษย์มีความเป็นภาวะผู้นำ

1.7 องค์ประกอบหลักการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร
ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือ
กับชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน
ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องในระดับมาก ดังนี้

1.7.1 การสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชน ประกอบด้วย 7
ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
2) ประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน 3) อำนวยความสะดวก
ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและชุมชนกับหน่วยงานอื่น 4) มีความสามารถทำงาน
ร่วมกับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ 5) มีพฤติกรรมนอบน้อมถ่อมตนในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
6) มีความเสียสละกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ และ 7) ให้เกียรติและเคารพสิทธิซึ่งกัน
และกัน

1.7.2 การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่
1) เต็มใจช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนครู และชุมชนท้องถิ่น 2) ให้ความร่วมมือด้านทุนทรัพย์
สิ่งของแก่นักเรียน เพื่อนครูและชุมชนท้องถิ่นตามโอกาสและความเหมาะสม 3) เข้าร่วม
กิจกรรมโรงเรียนด้านหลักสูตร การวัดและประเมินผล และ 4) เข้าใจปัญหาและเข้าใจความ
ต้องการของผู้ร่วมงานและชุมชน

1.7.3 การร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้
ได้แก่ 1) ใช้ทรัพยากรร่วมกันกับหน่วยงานและชุมชน 2) สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่าง
หน่วยงานราชการและชุมชน 3) เชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้อง
ในการปฏิบัติตน และ 4) สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดทำกับหน่วยงานราชการ

2. โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 44.53 ไม่มีนัยสำคัญ ค่า df เท่ากับ 45 เมื่อพิจารณาค่า X^2/df เท่ากับ 0.989 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์คือต่ำกว่า 2 นอกจากนี้ยังพบว่า ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ($X^2 = 44.53$ df = 45 ค่า P = 0.989 ค่า GFI = 0.99 ค่า AGFI = 0.95 ค่า RMSEA = 0.000 ค่า CN = 818.29)

น้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้ ด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (TD) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.32 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร (RF) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.29 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (BR) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.23 ด้านการมีจิตวิทยาในการสอน (PT) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.22 ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพ (LB) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.21 ด้านการมีคุณธรรม และจริยธรรม (ME) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.75 และด้านความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ (BT) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ตามลำดับสามารถเขียนสมการโครงสร้างตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังนี้ $MC = 2.32(TD) + 2.29(RF) + 2.23(BR) + 2.22(PT) + 2.21(LB) + 1.75(ME) + 1.00(BT)$

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครูของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทุกตัว มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความสอดคล้องในระดับมาก จึงได้ตัดสรรไว้ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ คือ ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ การมีจิตวิทยาในการสอน การเป็นแบบอย่างที่ดี การมีคุณธรรม และจริยธรรม การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็น

กัลยาณมิตร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของจิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณความเป็นครู รวมทั้งการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการหลายขั้นตอนเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครู เช่น การสัมภาษณ์ การสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง แล้วนำมาวิเคราะห์หาระดับความเหมาะสมของการเป็นตัวบ่งชี้ ซึ่งปรากฏว่าตัวบ่งชี้โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงถือว่าตัวบ่งชี้ใช้ได้ทุกตัว สอดคล้องกับ สายสมร คักดีคำดวง (2551) นิภาพร แสนเมือง (2557) และวัชรภรณ์ ทีสุกะ (2557) ที่ได้พัฒนาตัวบ่งชี้โดยดำเนินการหลายขั้นตอนตามกระบวนการสร้างตัวบ่งชี้ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ตัวบ่งชี้ การนิยามตัวบ่งชี้ การรวบรวมข้อมูลการสร้างตัวบ่งชี้ การตรวจสอบคุณภาพ ตัวบ่งชี้ และการวิเคราะห์ตามบริบทที่ต้องการศึกษาและการนำเสนอรายงาน ทำให้ตัวบ่งชี้ทุกตัวที่ผ่านกระบวนการทั้งหมดมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โมเดลตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบหลักของจิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 7 องค์ประกอบ คือ 1) ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ 2) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ 3) การมีจิตวิทยาในการสอน 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี 5) การมีคุณธรรม และจริยธรรม 6) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และ 7) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของจิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ของตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทั้ง 7 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (TD) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.32 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร (RF) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.29 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (BR) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.23 ด้านการมีจิตวิทยาในการสอน (PT) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.22 ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพ (LB)

มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 2.21 ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม (ME) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.75 และด้านความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ (BT) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาสร้างสเกลองค์ประกอบตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สมการ $MC = 2.32 (TD) + 2.29 (RF) + 2.23 (BR) + 2.22 (PT) + 2.21 (LB) + 1.75 (ME) + 1.00 (BT)$ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่เป็นอันดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูควรจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัตินี้ที่สำคัญและจำเป็น สรุปได้เป็น 3 ด้านใหญ่ๆ คือ 1) มีความรู้ดี ได้แก่ ความรู้ในวิชาการทั่วไปความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนความรู้ในวิชาครูความรู้ในหน้าที่และงานครู 2) มีทักษะในการสอนและการปฏิบัติงานของครูซึ่งจำแนกออกเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นหลายประการ เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก ใช้สื่อหรืออุปกรณ์เสมอจัดกิจกรรมสร้างบรรยากาศได้นำเรียนเร้าพฤติกรรม และชี้แนะแนวทางในการจัดการศึกษาจนนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องโดยใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น และ 3) มีคุณธรรมนิยม ได้แก่ คุณธรรมของครูจริยธรรมและคตินิยมในความเป็นครูซึ่งมีรายละเอียด เช่น ภาคภูมิใจที่ได้เป็นครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู รักการสอน พอใจที่ได้ทำประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของศิษย์ ช่วยพัฒนาคนและสังคมตลอดจนมีวิญญาณแห่งความเป็นครู (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2554, หน้า 160) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มีความรอบรู้ความรู้และความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดี มีความแม่นยำในวิชาที่สอนตลอดจนวิชาอื่นๆ มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการสอนได้มีความชัดเจนสามารถสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสถูกต้องตามหลักการและระเบียบแบบแผนของทางราชการสามารถประยุกต์ทฤษฎีไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมสามารถใช้ศิลปะวิทยาการหลายๆ ด้านด้วยความรู้ความสามารถเฉพาะตัวเพื่อช่วยให้นักเรียนที่ครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Hessong & Weeks, 1997, pp. 452-457) สอดคล้องกับ วิไลวรรณ ชินพงษ์ (2539) ที่ได้สรุปถึงคุณลักษณะครูที่ดีว่า จะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความรู้ความสามารถในเรื่องหลักสูตรและการสอนเนื้อหาวิชาทำงานเองเดี่ยวกันสุรีย์ สุเมธินฤมิตร (2539) ได้สรุปคุณลักษณะครูที่ดีว่า ต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่สามารถนำหลักวิชาการมาตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับประไพ สิทธิเลิศ (2542) กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่สอนวิชาการที่ดีที่ถูกต้องและมีหลักในการปฏิบัติ มีความมุ่งมั่นในการทำงานการสอน นอกจากนั้น วิโรจน์ สารรัตน์ (2542) ได้กล่าวไว้ว่า

การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้แก่ศิษย์และชุมชน ถ่ายทอดความรู้ ปลุกฝังค่านิยมที่เหมาะสมเป็นคุณลักษณะครูที่ดี ทำนองเดียวกัน ธีรศักดิ์ อัครบวร (2542) ก็ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำทางปัญญาและวิญญาณ มีศาสตร์และศิลป์ในการสอน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้รอบรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นคุณลักษณะของครูที่ดี ดังนั้นการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ จึงมีความสำคัญต่อจิตวิญญาณความเป็นครู

2.2 องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 7 องค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ได้ศึกษาดังนี้

2.2.1 องค์ประกอบหลักด้านความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ รักและเมตตาต่อศิษย์ และการพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความก้าวหน้า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความก้าวหน้า (1.18) และรักและเมตตาต่อศิษย์ (1.00) ซึ่งมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับ ดังนี้

2.2.1.1 การพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความก้าวหน้า พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจให้กับศิษย์ (0.96) มีความห่วงใยกับลูกศิษย์โดยเสมอภาค (0.89) มีใจเป็นกลางไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ (0.86) แนะนำ ช่วยเหลือเมื่อศิษย์ประสบปัญหาทั้งส่วนตัวและการเรียน (0.86) ยกย่อง ชมเชยให้กำลังใจศิษย์ทั้งต่อหน้า และลับหลัง (0.83) สามารถเข้าถึงจิตใจและยอมรับในตัวตนของศิษย์ (0.81) ดูแลเอาใจใส่ศิษย์ เข้าใจพฤติกรรมและสนใจศิษย์เป็นรายบุคคล (0.78) ทั้งนี้ เนื่องจาก การพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความเจริญก้าวหน้า คือ การที่ครูทุ่มเทความรู้ กำลังกาย และกำลังใจเพื่อทำให้ศิษย์มีความรู้ คุณธรรม นิสัย ทักษะ ทักษะ และพฤติกรรมที่นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับวิลโล่ ตั้งจิตสมคิด (2541) ได้สรุปว่า การพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความเจริญก้าวหน้า คือ 1) การปลุกฝังคุณธรรมให้แก่ศิษย์ 2) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพของศิษย์ 3) ไม่ทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์สอดคล้องกับ โกลินทร์ รังสยาพันธ์ (2530) ได้สรุปการพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความเจริญก้าวหน้า ดังนี้ 1) ให้ศิษย์ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) อบรมศีลธรรม จริยธรรมโดยสอดแทรกในชั่วโมงที่สอน ซึ่งสอดคล้องกับ วินิตา สุทธิสมบุรณ์ (2541) สรุปไว้ว่า ให้ศิษย์ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสมเหตุสมผล และกาญจนา จงเดิม (2553) ได้สรุปไว้ว่า 1) ครูต้องสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนอ่อนและส่งเสริมความสามารถพิเศษของนักเรียน

และ 2) พัฒนาศิษย์ให้เต็มตามศักยภาพ และธีรศักดิ์ อัครบวร (2544) ได้สรุปว่าการอบรม สั่งสอน ฝึกฝนทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2553) ได้สรุปว่า ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจิตสำนึกต่างๆ แก่ศิษย์ และครูต้องมีจริยธรรม ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า ถ้าพร่ำสอนผู้อื่นฉันใด ก็ควรทำตนฉันนั้น (อรรถาธิบายเจ ตถากยิปรา ยะถัญญะ มนุสสารติ) หรือ “พูดอย่างไร ฟังทำอย่างนั้น” (ยถาวาที ตถากาโร) และสุปราณี จิราณรงค์ (2551) ได้สรุปว่า 1) ไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย 2) อบรมความประพฤติและกล่อมเกล่าจิตใจศิษย์ 3) อบรม สั่งสอน ฝึกฝน เสริมสร้างความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงาม และ 4) ไม่ทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา และจิตใจของศิษย์

2.2.1.2 รักและเมตตาต่อศิษย์ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สอนให้ศิษย์ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ (0.85) ติดตามพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของศิษย์ให้มีความก้าวหน้าในสิ่งที่ดีงาม (0.85) ให้และสร้างโอกาสกับศิษย์ในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ (0.84) พัฒนาและส่งเสริมความเจริญทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของศิษย์ (0.83) ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและความเจริญอกงามทุกด้าน (0.81) เป็นผู้ชี้แนะทางศิษย์ด้วยความดี มีคุณธรรมบนพื้นฐานแห่งความรู้ (0.81) ไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย (0.75) ทั้งนี้ เนื่องจากการให้ความสำคัญรักและเมตตาต่อศิษย์เป็นคุณธรรม จริยธรรมที่ครูควรปฏิบัติสอดคล้องกับ มยุรี เศวตนัย (2542, หน้า 71) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูที่ดี ตามแนวคิดของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีตามแนวคิดของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านคุณธรรม จริยธรรม คือ ครูมีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำตักเตือนศิษย์ ให้ความยุติธรรมแก่ศิษย์ทุกคน ให้อภัย และให้กำลังใจศิษย์ทุกคน เห็นคุณค่าและยอมรับความสามารถ ของศิษย์ทุกคน ชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ประสบความสำเร็จ มีความเมตตากรุณาต่อศิษย์โดย ทั่วหน้า และให้เกียรติและยกย่องเชิดชูศิษย์ สอดคล้องกับ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2544) สรุปว่า 1) เอาใจใส่ช่วยเหลือศิษย์ และ 2) ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนของศิษย์โดยเสมอหน้าทั้งต่อหน้าและลับหลังเพื่อให้ศิษย์เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำนองเดียวกัน ธีรศักดิ์ อัครบวร (2544, หน้า 87 – 88) กล่าวว่า ความเมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้ศิษย์มีความสุขและคิดทำประโยชน์ให้เกิดแก่ศิษย์ สอดคล้องกับ ภาวัต ตั้งเพชรเดโช (2556) ศึกษาเรื่อง จิตวิญญาณความ เป็นครูกับ ความก้าวหน้าในอาชีพที่พยากรณ์ความทุ่มเทในการทำงานของครู พบว่า จิตวิญญาณความ เป็นครู ด้านความรักความเมตตาต่อศิษย์ สามารถพยากรณ์ความทุ่มเทในการทำงานของครู ร่วมกับด้านอื่นๆ ได้ร้อยละ 52.60 และอธิบายความหมายของความรักเมตตาต่อศิษย์ว่า

หมายถึง การให้ความรู้สึกเป็นมิตร เป็นที่พึ่งพา และไว้วางใจ สามารถแนะนำให้กำลังใจแก่ศิษย์ทุกคนได้ มีใจเป็นกลางปฏิบัติตนต่อศิษย์โดยเท่าเทียมกัน มีจิตใจโอบอ้อมอารี ให้ความรักความเมตตาต่อศิษย์ จากที่กล่าวถึงองค์ประกอบหลักด้านความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทุกตัวพบว่า มีค่าเป็นบวก สามารถจัดลำดับความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. สร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจให้กับศิษย์
2. มีความห่วงใยกับลูกศิษย์โดยเสมอภาค
3. มีใจเป็นกลางไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ
4. แนะนำ ช่วยเหลือเมื่อศิษย์ประสบปัญหาทั้งส่วนตัวและการเรียน
5. สอนให้ศิษย์ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ
6. ติดตามพฤติกรรมกรรมการเปลี่ยนแปลงของศิษย์ให้มีความเจริญก้าวหน้า

ในสิ่งที่ดีงาม

7. ให้และสร้างโอกาสกับศิษย์ในการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ
8. ยกย่อง ชมเชยให้กำลังใจศิษย์ทั้งต่อหน้า และลับหลัง
9. พัฒนาและส่งเสริมต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และ

สังคมของศิษย์

10. สามารถเข้าถึงจิตใจและยอมรับในตัวตนของศิษย์
11. ปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรมและความเจริญงอกงามทุกด้าน
12. เป็นผู้ชี้แนะทางศิษย์ด้วยความดีมีคุณธรรมบนพื้นฐานแห่ง

ความรู้

13. ดูแลเอาใจใส่ศิษย์ เข้าใจพฤติกรรมและความสนใจศิษย์เป็น

รายบุคคล

14. ไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางเลื่อมล昧

2.2.2 องค์ประกอบหลักด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ประกอบด้วย 3

องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ การรักษาชื่อเสียงวิชาชีพการพัฒนาวิชาชีพ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การพัฒนาวิชาชีพ (1.20) การรักษาชื่อเสียงวิชาชีพ (1.04) และการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (1.00) ซึ่งมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับ ดังนี้

2.2.2.1 การพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เพิ่มพูนความรู้ให้แก่วิชาชีพ โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม (1.00) เข้ารับฝึกอบรม ปรับปรุงตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาการ (0.72) นำแนวความคิดใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาศิษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุด (0.72) ใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายมาปฏิบัติหน้าที่ (0.64) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการสอน (0.64) ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทในอนาคต (0.64) ทั้งนี้เนื่องจาก การพัฒนาวิชาชีพครู เป็นพฤติกรรมของครูที่แสดงออกถึงการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง และการเพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพครู อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งการนำวิธีการ หรือแนวคิดใหม่ๆ มาใช้ในการประกอบวิชาชีพครู สอดคล้องกับ พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต) (2531, หน้า 64) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะครูที่ดีว่า 1) สอนด้วยความรู้จริงทำได้จริง จึงสอนเขา ครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนสอนอย่างลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ และสามารถแสดงอธิบายในเรื่องต่างๆ อย่างน่าเชื่อถือและตรงกับความจริง 2) สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขา ครูจะสอนพูดหรือทำสิ่งใดต้องประกอบด้วยหลักการและเหตุผล ไม่พูดแบบไร้สาระ เพื่อเจ้อ หรือสอนสิ่งที่ไม่ตรงกับความจริง ให้สอดคล้องกับความเป็นไปของสังคม และ 3) สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จตามความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้นๆ เช่น ให้เข้าใจได้จริง เห็นจริง ทำได้จริง และนำไปปฏิบัติได้ผลจริงๆ เป็นต้น โดยผู้เรียนสามารถนำหลักหรือคำสอนไปปฏิบัติได้จริง อย่างได้ผลและเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับ คณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูคุรุสภา (2534) ที่ระบุว่าครูจะต้องมีความรอบรู้ในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอนและวิธีประเมินผลการศึกษาในวิชาหรือกิจการที่ตนรับผิดชอบ นอกจากนี้ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลกครูต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการและแนะแนวในด้าน การเรียนการสอน การครองตน และการรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันครูต้องมีคุณธรรมและจรรยาบรรณ มีความศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพเพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคมมีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของวิชาชีพครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชน และนักเรียน มีความรักความเมตตา และความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและอุทิศเวลา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีความเจริญเติบโตและ

พัฒนาการทุกด้านและครูมีความมุ่งมั่น พัฒนาสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้ และศึกษาหาความรู้ต่างๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง พยายามคิดค้นทดลองใช้วิธีการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และร่วมพัฒนาชุมชนด้วย และสุปราณี จิราธรรงค์ (2551) สรุปเกี่ยวกับ การพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ ดังนี้ 1) ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเอง เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาการ 2) ใส่ใจ ศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิชาชีพอยู่เสมอ 3) มีความรอบรู้ สามารถนำมาวิเคราะห์กำหนดเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 4) เพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนโดยการทดลองเพื่อให้ได้วิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ

2.2.2.2 การรักษาชื่อเสียงวิชาชีพ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ และสังคม (1.00) วางตนให้เหมาะสมกับการเป็นครู (0.99) มีความสามารถในการดำรงเอกลักษณ์ของอาชีพครู (0.77) ไม่ประพฤติตนให้เสื่อมเสียชื่อเสียงวิชาชีพ (0.73) ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพครู (0.55) และยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้ (0.54) ทั้งนี้ เนื่องจาก การรักษาชื่อเสียงวิชาชีพ คือ พฤติกรรมที่ครูแสดงออกถึงการยกย่องเชิดชูเกียรติแห่งวิชาชีพครู และไม่ทำให้วิชาชีพครูเสื่อมเสียสอดคล้องกับ ยนต์ ชุ่มจิต (2544, หน้า 293) กล่าวว่า ครูต้องไม่ทำความเสื่อมเสียเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ของคุณ หงส์พันธุ์ (2542, หน้า 101) กล่าวว่า ครูต้องรักษาเกียรติภูมิแห่งวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554) สรุปไว้ว่า 1) ปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ 2) ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานทางวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้ 3) ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ ประไพ สิทธิเลิศ (2542, หน้า 5) กล่าวว่า ครูต้องรักศักดิ์ศรีในความเป็นครู และมยุรี เจริญทรัพย์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่าโดยสรุปว่า ครูต้องทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อราชการและวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับโกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2542, หน้า 47) กล่าวว่า ครูต้องทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ และสุนิพร รัชการวิวัฒน์ (2549, หน้า 46) สรุปทักษะการปฏิบัติตนของครูว่า การมีสำนึกในหน้าที่และศรัทธาในวิชาชีพครู ความศรัทธาเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติผู้ใดศรัทธาในสิ่งใดย่อมรักเอาใจใส่ ห่มเทกายใจ และทรพยากรเพื่อรักษาและพัฒนาสิ่งนั้น ผู้ประกอบอาชีพใด ควรรักและศรัทธาในอาชีพนั้น ว่ามีคุณค่ามีศักดิ์ศรี สร้างคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ครูควรรักและศรัทธาในวิชาชีพและงานของตน เชื่อมมั่นว่าวิชาชีพและงานครูมีความจำเป็นและสำคัญต่อมนุษย์ มีศาสตร์และศิลป์เฉพาะของวิชาชีพ เป็นงานและวิชาชีพที่ใช้ทั้งความรู้ ทักษะและจิตวิญญาณแห่งความรักเพื่อนมนุษย์ ครูที่ไม่รัก ไม่ศรัทธาวิชาชีพและงาน

ของตนมักไม่เอาใจใส่ปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อตนเองและวิชาชีพ และเป็นผลเสียต่อผู้รับบริการคือศิษย์ซึ่งเป็นพลเมืองและเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ

2.2.2.3 การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ (1.00) ยอมรับนับถือในวิชาชีพครู (0.75) ตระหนักว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง (0.73) เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การหรือสมาคมวิชาชีพจัดขึ้น (0.72) มีความศรัทธาต่อวิชาชีพ (0.61) ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด (0.59) มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองต่อมนุษย์ และต่อสังคม (0.53) ทั้งนี้เนื่องจาก การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ หมายถึง ครูมีความรู้สึกดีต่อวิชาชีพ ประกอบด้วย มีความเลื่อมใส ภาคภูมิใจ เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมวิชาชีพ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด และเป็นประจำจนกลายเป็นความศรัทธาและความเชื่อมั่นในวิชาชีพครู สอดคล้องกับ ชีรศักดิ์ อัครบวร (2544, หน้า 93) กล่าวว่า ครูต้องมีความเลื่อมใสต่อวิชาชีพ เห็นคุณค่าวิชาชีพต่อตนเอง ต่อมนุษย์และต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2530, หน้า 21) ได้ทำการวิจัย คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526 สรุปได้ว่า ครูต้องมีความภูมิใจในวิชาชีพ พุดในสิ่งที่ดีของอาชีพครูและโต้แย้งเพื่อความยุติธรรมทางอาชีพ ร่วมมือในกิจกรรมที่ครูจัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Goens & Clover (1991, p. 268) กล่าวว่า ครูต้องมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2555) ได้วิจัยเรื่องประสบการณ์ของครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา พบว่า สภาวะทางจิตและพฤติกรรมของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย 1) มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ 2) มีแรงจูงใจในการเข้าสู่อาชีพครู นอกจากนี้ ยนต์ ชุ่มจิต (2544, หน้า 229) กล่าวว่า ครูต้องมีแรงจูงใจในการสอน มีความรักเด็ก สนุกในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สุรีย์ สุเมธินฤมิตร (2539, หน้า 3) กล่าวว่า ครูต้องยึดอาชีพในการอบรมสั่งสอนศิษย์ทุกวิถีทาง

จากที่กล่าวถึงองค์ประกอบหลักด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทุกตัวพบว่า มีค่าเป็นบวก สามารถจัดลำดับความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ
2. ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ และสังคม
3. เพิ่มพูนความรู้ให้แก่วิชาชีพ โดยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
4. วางตนให้เหมาะสมกับการเป็นครู

5. มีความสามารถในการดำรงเอกลักษณ์ของอาชีพครู
6. ยอมรับนับถือในวิชาชีพครู
7. ตระหนักว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง
8. ไม่ประพฤติตนให้เสื่อมเสียชื่อเสียงวิชาชีพ
9. เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การหรือสมาคมวิชาชีพจัดขึ้น
10. เข้ารับฝึกอบรม ปรับปรุงตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาการ
11. นำแนวความคิดใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาศิษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุด
12. ใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายมาปฏิบัติหน้าที่
13. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการสอน
14. ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทในอนาคต
15. มีความศรัทธาต่อวิชาชีพ
16. ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด
17. ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพครู
18. ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้
19. มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองต่อมนุษย์ และต่อสังคม

2.2.3 องค์ประกอบหลักด้านการมีจิตวิทยาในการสอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้ดี การเสริมแรงในชั้นเรียน การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล (1.00) การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้ดี (0.94) การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น (0.90) การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม (0.83) และการเสริมแรงในชั้นเรียน (0.76) ซึ่งมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับ ดังนี้

2.2.3.1 การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทางด้านร่างกาย (0.85) ทางด้านสติปัญญา (0.85) ทางด้านพันธุกรรม (0.82) ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (0.75) และทางด้านประสบการณ์ (0.67) ทั้งนี้เนื่องจาก การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการยอมรับในความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนในด้านความสามารถสติปัญญา ความถนัด ประสบการณ์ ความสนใจ สภาพร่างกาย และสิ่งแวดล้อมของนักเรียนซึ่งคนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งภายนอกคือ ทางกาย และภายใน คือ นิสัย สติปัญญา ความถนัด ความสามารถ เจตคติ ความสนใจและความต้องการ

(กันยา สุวรรณแสง, 2540) สอดคล้องกับ กิตติเชษฐ์ ธนาพรชัยพงษ์ (2548) ได้ศึกษาการรับรู้ และความคิดเห็นของนายทหารสัญญาบัตรกองทัพเรือต่อการปฏิรูปกองทัพเรือ พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย ถ้าบุคคลมีอวัยวะที่สมบูรณ์จะสามารถรับรู้ได้ดีกว่า ในกรณีที่เด็กสายตาสั้นหรือสายตาเอียง หูหนวกจะเป็นอุปสรรคต่อการรับรู้เป็นอย่างมาก ถ้ามิได้ใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือช่วยในการรับรู้ดังกล่าว 2) ด้านสติปัญญา และการแปลความหมาย บุคคลจะรับรู้สิ่งเร้าได้ดีและถูกต้อง ถ้าบุคคลนั้นแปลความหมายได้ถูกต้อง โดยอาศัยสมรรถภาพทางสมองเป็นสำคัญ 3) ด้านประสบการณ์เดิม บุคคลจะรับรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีและถูกต้อง ถ้าบุคคลนั้นมีประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ใหม่ๆ 4) สิ่งแวดล้อม ลักษณะที่จะสนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ของแต่ละบุคคลได้ดีขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อม เช่น ความแปลกใหม่ กลิ่น การเคลื่อนไหวที่ได้ ความเด่นมีสีสะดุดตา เป็นต้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542) กล่าวว่า สาเหตุของความแตกต่างระหว่างบุคคลมาจาก 1) พันธุกรรม เป็นตัวกำหนดรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ เป็นสิ่งกำหนดลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล 2) สิ่งแวดล้อม ทำให้คนเราต่างกันไป ในด้านการศึกษาเป็นการกำหนดขอบเขตของการพัฒนาของบุคคล บุญมัน ธนาศุภวัฒน์ (2539) ได้สรุปหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้ ดังนี้ 1) ด้านร่างกายและจิตใจ ความสามารถที่จะต่อสู้กับความเหน็ดเหนื่อยขึ้นอยู่กับความพร้อมของสรีระ และจิตใจของบุคคล ความแตกต่างนี้เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมา 2) มีความรักและความสนใจที่แตกต่างกัน บางคนรักและชอบทำงานที่ท้าทาย มีความหมายหรือความน่าสนใจ ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงออกซึ่งความสามารถและความรับผิดชอบ ขณะที่บางคนชอบทำงานง่ายๆ สบายๆ ไม่ต้องใช้สติปัญญาหรือความรับผิดชอบ

2.2.3.2 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้ดี พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนและทำทนายการเรียนรู้ (0.95) จัดห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ (0.76) ปกครองชั้นเรียนด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น (0.75) สร้างความเป็นกันเองอย่างเหมาะสม ให้ความอบอุ่นใจไว้วางใจ (0.71) บูรณาการการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (0.70) เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของศิษย์อย่างเสมอภาค (0.62) ทั้งนี้เนื่องจาก การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน คือ พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและการปกครองชั้นเรียนอย่างเหมาะสมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของศิษย์ ส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2542) ได้สรุปว่า 1) การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ 2) สามารถจัดการเรียนรู้ให้

เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา 3) การจัดห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ เก็บอุปกรณ์เรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสงวน สุทธิเลิศอรุณ (ม.ป.ป., หน้า 91) กล่าวว่า 1) ปกครองและควบคุมชั้นเรียนได้ 2) เข้าใจความรู้สึกของศิษย์ ทำให้เกิดความรู้สึกลอยากเรียนรู้อะไร และอร่าม หิรัญวรรณ (ม.ป.ป., หน้า 110) กล่าวว่า 1) การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะที่จะเกิดการเรียนรู้อะไร และ 2) การปกครองชั้นเรียนได้อย่างราบรื่น เรียบร้อย Parkay & Stanford (1992, pp. 20-22) ได้สรุปว่า 1) การจัดชั้นเรียนเพื่อสนับสนุนการเรียน และ 2) การจัดการชั้นเรียนโดยการควบคุมความประพฤติของผู้เรียน Glickman (1998, p. 91) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ต้องมีการจัดชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และ Scribner (1999, p.246) กล่าวว่า ควรสร้างบรรยากาศการจัดห้องเรียนที่ท้าทาย

2.2.3.3 การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (1.05) มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก (0.97) มีทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิต (0.91) มีความสามารถในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ (0.83) ได้รับความยอมรับนับถือ (0.76) และมีความพึงพอใจในตนเองและผู้อื่น (0.61) ทั้งนี้เนื่องจาก การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นเป็นพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติงานจนสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อื่น รวมถึงการมองเห็นคุณค่าในตัวเองและผู้อื่นในด้านดี สอดคล้องกับ ธนารัฐ มีสวอย (2553, หน้า 65) กล่าวว่า 1) การให้ความเคารพในตัวบุคคลที่มีความหลากหลาย 2) ยอมรับในความสามารถและสถานภาพตามความจริง 3) กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง 4) พุดถึงข้อผิดพลาดของตนอย่างตรงไปตรงมา 5) ซอปลั่งสมประสพการณ์ที่ท้าทายความสามารถ 6) พยายามพิสูจน์ความสามารถเมื่อถูกตำหนิ และ 7) สามารถประนีประนอมเอาความต้องการของผู้อื่น และตนเองไว้ร่วมกัน อุมาพร ตรังคสมบัติ (2543, หน้า 16-17) กล่าวว่า 1) ประสพผลสำเร็จในการทำงาน และ 2) มีความรักทั้งตนเองและผู้อื่น นฤมล ปั่นลี (2545, หน้า 39) กล่าวว่า 1) การได้รับการยอมรับ 2) การได้รับความรักทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 3) มีความสามารถในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ 4) ปฏิบัติตามค่านิยมที่ตั้งไว้ และ 5) ควบคุมพฤติกรรมตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Coopersmith (1981, pp. 117 - 118) กล่าวว่า 1) มีการวางเป้าหมายความสำเร็จ 2) ใจกว้างและยอมรับผู้อื่น 3) มองโลกในแง่ดี และมธุรส วงศ์คุณนคร (2547, หน้า 29-30) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นประกอบด้วย 1) คำนึงถึงความสำเร็จ 2) การได้รับการยกย่อง และ 3) ลดความคาดหวังที่สูงเกินไป

2.2.3.4 การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีความวิตกกังวลและความตึงเครียดในระดับต่ำ (0.82) สามารถเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (0.79) คำนึงถึงวุฒิภาวะของแต่ละวัยให้มีความเหมาะสม (0.76) ยอมรับและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี (0.67) และปรับพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม (0.51) ทั้งนี้เนื่องจาก การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนหรือสังคมได้อย่างสร้างสรรค์และมีความสุข สอดคล้องกับ วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549, หน้า 238-239) กล่าวว่า 1) การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การลดภาวะความตึงเครียดทางอารมณ์ และ 2) การปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสิ่งแวดล้อม ชูทิติย์ ปานปรีชา (2551, หน้า 499 และ 504) กล่าวว่า 1) การตอบสนองของความต้องการต่างๆ และอยู่ได้โดยไม่มีความกดดันในจิตใจ และ 2) สามารถรักษาสภาพเดิมของจิตใจได้ เดิมศักดิ์ คทวณิช (2547, หน้า 298) กล่าวว่า 1) การลดความวิตกกังวล 2) การลดภาวะทางอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น และ 3) การปรับพฤติกรรมที่แสดงออกกับบุคคลอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2542, หน้า 18) กล่าวว่า เป็นการปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ธวัลกร อินอุตร (2549, หน้า 29) กล่าวว่า 1) การจัดการปัญหาและทำตนให้พ้นจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม 2) การยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น 3) สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข และ 4) สามารถเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

2.2.3.5 การเสริมแรงในชั้นเรียน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเสริมแรงทางบวก เช่น การให้กำลังใจ ให้การยกย่อง ชมเชยการให้รางวัลสิ่งของ (0.98) และ เสริมแรงทางลบ (0.92) ทั้งนี้เนื่องจาก การเสริมแรงในชั้นเรียน หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงให้ศิษย์รู้สึกตัวเมื่อประพฤติตนในทางที่ดีหรือเมื่อประพฤติตนที่ไม่เหมาะสมด้วยการเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบ สอดคล้องกับ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541, หน้า 37) กล่าวว่า 1) การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ การให้รางวัลหรือสิ่งของ การให้คำชมเชย และ 2) การเสริมแรงทางลบ ได้แก่ การตำหนิที่ส่งผลต่อการกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับ สุมณฑา วงษ์สวัสดิ์ (2540, หน้า 19) กล่าวว่า 1) การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ การกล่าวคำยกย่องชมเชย การยิ้มแย้ม การเข้าใกล้หรือการแตะตัว ซึ่งสอดคล้องกับ มธุรส สว่างบำรุง (2542, หน้า 139) 1) การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ การให้รางวัล การกล่าวคำชมเชย หรือ การให้สิ่งอำนวยความสะดวก และการให้ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม และ 2) การเสริมแรงทางลบ ได้แก่ การลงโทษและวางเงื่อนไข ยนต์

ชุ่มจิต (2547, หน้า 259) กล่าวว่า การเสริมแรงในชั้นเรียน การปกครองดูแลศิษย์เป็นหน้าที่ของครู เมื่อศิษย์มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ครูควรห้ามปราม ตักเตือน หรือลงโทษ อร่าม หิรัญวรรณ (ม.ป.ป., หน้า 103) กล่าวว่า 1) การเสริมแรงทางบวก เมื่อศิษย์ ทำดี เรียนดี มีความประพฤติดี ครูควรส่งเสริมให้กำลังใจ แสดงความยินดี ยกย่องชมเชย และ 2) การเสริมแรงทางลบ เมื่อศิษย์ประพฤติตนไม่ดีงามต้องมีการทักท้วง ตักเตือนว่ากล่าวและสั่งสอนศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ โชคชัย ชยวัช (2547, หน้า 170) กล่าวว่า 1) การเสริมแรงทางบวก คือ เมื่อทำความดี ควรได้รับการยกย่อง สรรเสริญ และ 2) การเสริมแรงทางลบ เมื่อศิษย์สร้างความเสื่อมเสีย และเสียหายต่อตนเองหรือโรงเรียน ครูควรตำหนิ ตักเตือน หรือลงโทษ

จากที่กล่าวถึงองค์ประกอบหลักด้านด้านการมีจิตวิทยาในการสอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย 24 ตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทุกตัวพบว่า มีค่าเป็นบวก สามารถจัดลำดับความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. มีการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 2. การเสริมแรงทางบวก เช่น การให้กำลังใจ ให้การยกย่อง ชมเชย
- การให้รางวัลสิ่งของ
3. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก
 4. จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนและทำท
- การเรียนรู้
5. เสริมแรงทางลบ
 6. มีทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิต
 7. ทางด้านร่างกาย
 8. ทางด้านสติปัญญา
 9. มีความสามารถในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ
 10. ทางด้านพันธุกรรม
 11. มีความวิตกกังวลและความตึงเครียดในระดับต่ำ
 12. สามารถเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 13. จัดห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
 14. ได้รับการยอมรับนับถือ
 15. คำนึงถึงวุฒิภาวะของแต่ละวัยให้มีความเหมาะสม
 16. ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม
 17. ปกครองชั้นเรียนด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น

18. สร้างความเป็นกันเองอย่างเหมาะสม ให้ความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ มีการสื่อสารที่ใกล้ชิดมากขึ้น
19. บูรณาการการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของศิษย์
20. ทางด้านประสบการณ์
21. ยอมรับและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี
22. เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของศิษย์อย่างเสมอภาค
23. มีความพึงพอใจในตนเองและผู้อื่น
24. ปรับพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

2.2.4 องค์ประกอบหลักด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ประกอบด้วย 3

องค์ประกอบย่อย ได้แก่ บุคลิกภาพที่ดี การมีกิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อยและ การมีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บุคลิกภาพ ที่ดี (1.00) การมีกิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อย (0.94) และ การมีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง (0.85) ซึ่งมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับ ดังนี้

2.2.4.1 การมีบุคลิกภาพที่ดี พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีท่าทางคล่องแคล่วว่องไว (0.57) มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในตนเอง (0.51) แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย ถูกกาลเทศะ (0.50) มีน้ำเสียงชัดเจน (0.50) มีท่าทางสง่างาม (0.49) มีอารมณ์ดีและมีอารมณ์ขัน (0.45) มีความเป็นผู้นำ (0.44) เป็นผู้มีใจกว้าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (0.35) มีสติปัญญาดี มีความคิดสร้างสรรค์ (0.35) ทั้งนี้เนื่องจาก การมีบุคลิกภาพที่ดีเป็นลักษณะทางร่างกาย และลักษณะทางจิตใจของครูที่สามารถสร้างความประทับใจ และความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้พบเห็น บุคลิกภาพ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) บุคลิกภาพที่เน้นพฤติกรรม เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกมาและสามารถสังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 สอดคล้องกับแนวคิดของ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (ม.ป.ป.) สรุปว่า บุคลิกภาพภายนอกของครูที่เห็นได้ชัด ประกอบด้วย 1) การแต่งกายสะอาดเรียบร้อยถูกกาลเทศะ 2) รู้จักวางตนได้เหมาะสมมีท่าทางสงบเสถียร สง่า น่าเคารพต่อผู้พบเห็น โกลินทร์ รังสยาพันธ์ (2530) ได้กล่าวสรุปว่า บุคลิกภาพภายนอก ที่สังเกตได้ง่ายของครู ประกอบด้วย 1) แต่งกายเรียบร้อยถูกกาลเทศะ 2) อารมณ์ดีมีอารมณ์ขัน 3) ท่าทางคล่องแคล่ว ว่องไว 4) พูดจาเสียงดัง ฟังชัด ซึ่งสอดคล้องกับ กนก จันทร์ขจร (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ครูต้องมีความสุภาพเรียบร้อย วินิตา สุทธิสมบุรณ์ (2541) ได้กล่าวสรุปว่า ครูที่มีบุคลิกภาพภายนอกที่ดี ประกอบด้วย 1) มีอารมณ์ขัน 2) พูดจาได้คล่องแคล่ว ชัดเจน ชีรศักดิ์ อัครบรร (2544)

ได้กล่าวสรุปว่า ครูที่มีบุคลิกภาพที่ดี ประกอบด้วย 1) มีรูปร่างท่าทางดี 2) แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย ถูกกาลเทศะ 3) มีน้ำเสียงชัดเจน และ Hessong & Weeks (1997) ได้สรุปว่า ครูต้องมีการ แต่งกายที่เหมาะสม สุภาพเรียบร้อย ถูกกาลเทศะ

2.2.4.2 ด้านการมีกิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ พุดจาสุภาพอ่อนหวาน (0.52) มีความอ่อน น้อมถ่อมตน (0.50) การสำรวจความประพฤติตนในทางที่ดี (0.50) แสดงความกตัญญูต่อผู้มี พระคุณ (0.44) เคารพสิทธิผู้อื่นอย่างพึงกระทำ (0.42) วางตนได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ (0.40) มีมารยาทที่ดีงาม (0.35) มีความประพฤติสุภาพ เรียบร้อย (0.33) ทั้งนี้เนื่องจาก การมี กิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อย หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการมีมารยาทที่ดีงาม มีความอ่อนน้อมถ่อมตน พุดจาสุภาพอ่อนโยน สอดคล้องกับ ระเบียบ ศาคริก (2553) ได้สรุปว่า ครูต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งสอดคล้องกับ โกลินท์ รังสยาพันธ์ (2530) กล่าวว่า ครู ต้องมีมารยาทที่ดีงาม และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2530), สงวน สุทธิเลิศอรุณ (ม.ป.ป.), อร่าม หิรัญวรรณ (ม.ป.ป.), มยุรี เจริญทรัพย์ (ม.ป.ป.) และประไพ สิทธิเลิศ (2542) กล่าวว่า การเป็นแบบอย่างที่ดี ประกอบด้วย 1) มีมารยาทที่ดีงาม 2) มีความประพฤติสุภาพเรียบร้อย 3) พุดจาสุภาพอ่อนน้อม อ่อนโยน และ 4) วางตนได้เหมาะสม

2.2.4.3 ด้านการมีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มี ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ รู้จักป้องกันโรคติดต่อ (0.62) สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีอารมณ์มั่นคงสม่ำเสมอ และการรู้จักยับยั้งชั่งใจ (0.54) มีสุขภาพ สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคร้าย (0.44) ทำจิตใจให้เบิกบานสดชื่น (0.41) รักษาความสะอาด ร่างกาย (0.40) ทั้งนี้เนื่องจาก การมีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง หมายถึง พฤติกรรม ของครูในการดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ รวมทั้งการมี สุขภาพจิตที่ดี สอดคล้องกับ โกลินท์ รังสยาพันธ์ (2530), ประไพ สิทธิเลิศ (2542), ยนต์ ชุ่มจิต (2544), วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554), คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (มปป.) ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกัน ประกอบด้วย 1) สุขภาพทางกาย ได้แก่ 1.1) การรักษาความ สะอาดร่างกาย 1.2) มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคร้าย 1.3) รู้จักป้องกันโรคติดต่อ 1.4) การงดเว้นจากสิ่งเสพติด และ 2) สุขภาพทางจิต ได้แก่ 2.1) การทำจิตใจให้เบิกบาน 2.2) สามารถควบคุมอารมณ์ได้ 2.3) การรู้จักยับยั้งชั่งใจ 2.4) มีจิตใจสบาย สดชื่นมีชีวิตชีวา 2.5) อารมณ์ไม่ฉุนเฉียว และมีอารมณ์มั่นคง

จากที่กล่าวถึงองค์ประกอบหลักการเป็นแบบอย่างที่ดี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทุกตัว พบว่า มีค่าเป็นบวก สามารถจัดลำดับความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. รู้จักป้องกันโรคติดต่อ
2. มีท่าทางคล่องแคล่วว่องไว
3. สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีอารมณ์มั่นคงสม่ำเสมอ และการรู้จักยับยั้งชั่งใจ
4. พุดจาสุภาพอ่อนหวาน
5. มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในตนเอง
6. แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย ถูกกาลเทศะ
7. มีน้ำเสียงชัดเจน
8. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
9. การสำรวจความประพฤติตนในทางที่ดี
10. มีท่าทางสง่างาม
11. มีอารมณ์ดีและมีอารมณ์ขัน
12. มีความเป็นผู้นำ
13. แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
14. มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัย
15. เคารพสิทธิผู้อื่นอย่างพึงกระทำ
16. ทำจิตใจให้เบิกบานสดชื่น
17. วางตนได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ
18. รักษาความสะอาดร่างกาย
19. เป็นผู้มีใจกว้าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
20. มีสติปัญญาดี มีความคิดสร้างสรรค์
21. มีมารยาทที่ดีงาม
22. มีความประพฤติสุภาพ เรียบร้อย

2.2.5 องค์ประกอบหลักด้านการมีคุณธรรม และจริยธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทนอดกลั้น ความรับผิดชอบ การยึดมั่นปฏิบัติในคุณงามความดี โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ความอดทนอดกลั้น (1.17) ความรับผิดชอบ (1.10) การยึดมั่นปฏิบัติในคุณงามความดี (1.02) และความซื่อสัตย์ สุจริต (1.00) ซึ่งมีข้ออธิบายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับ ดังนี้

2.2.5.1 ความอดทนอดกลั้น พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ (0.66) ไม่เป็นผู้โกรธง่าย (0.59) อดทนต่อศิษย์และการสอนในชั้นเรียน (0.57) อดทนต่อหน้าที่ การงาน (0.57) มีความหนักแน่น (0.37) และไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ (0.19) ทั้งนี้เนื่องจาก ความอดทนอดกลั้น เป็นพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความอดทนทางด้านร่างกายและจิตใจ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค พร้อมทั้งจะเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ มุ่งมั่นทำงานให้ประสบความสำเร็จ ดังที่ พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) (ม.ป.ป., หน้า 113) กล่าวว่า ครูต้องอดทนต่อศิษย์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547, หน้า 2) กล่าวว่า ครูต้องอดทนอดกลั้นต่อพฤติกรรมต่างๆ ของศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับอร่าม หิรัญวรรณ (ม.ป.ป., หน้า 106) กล่าวว่า 1) อดทนต่อคำพูด คำรบกวนของศิษย์ 2) อดทนต่อความเจ็บใจ และ 3) อดทนต่อกิริยาวาจาและคำวิพากษ์วิจารณ์อันรุนแรงของผู้อื่น ชีรศักดิ์ อัครบวร (2544, หน้า 91) กล่าวว่า 1) การอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ประสบ และ 2) มีความหนักแน่น

2.2.5.2 ความรับผิดชอบ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทุ่มเทเสียสละและอุทิศตนในการปฏิบัติงาน (0.56) ถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์อย่างเสมอภาค และเต็มกำลังความสามารถของตน (0.52) มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน (0.50) รู้จักหน้าที่ของตนเอง (0.41) และกล้ายอมรับในผลจากการกระทำของตนเอง (0.35) ทั้งนี้เนื่องจาก ความรับผิดชอบของครู เป็นการแสดงถึงการรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความพากเพียรอุตสาหะ อุทิศกำลังกายและใจอย่างเต็มความสามารถไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เพื่อให้ประสบความสำเร็จส่งผลดีต่อตนเองและหน้าที่การงาน ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2523) มีพระราชดำรัสว่า “ความรับผิดชอบคือ มีความพากเพียร วิริยะอุตสาหะ” โกสินทร์ รัชสยาพันธ์ (2530) สรุปไว้ว่า 1) ตั้งใจสอน ทุ่มเทชีวิต อุทิศเวลาให้กับงานครู 2) การเอาใจใส่ในงาน เพื่อให้เกิดผลที่มีคุณภาพดี 3) ปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 4) ทำงานเต็มกำลังสติปัญญาและความสามารถของตน 5) ตั้งเป้าหมายการทำงานแล้วปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ңызัย คำปวง (2553, หน้า 93) กล่าวว่า มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน ประไพ สิทธิเลิศ

(2542, หน้า 54) กล่าวว่า ครูต้องมีความมุ่งมั่นในการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (ม.ป.ป., หน้า 39) สรุปว่า มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

2.2.5.3 การยึดมั่นปฏิบัติในคุณงามความดี พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เป็นผู้รักษาศีลอย่างครบถ้วน (0.59) ไม่มีอคติ (0.58) ปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ (0.33) ไม่ทำตนไปในทางเสื่อมและงัดเว้นจากอบายมุข (0.26) และมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป (0.21) ทั้งนี้เนื่องจาก การยึดมั่นปฏิบัติในคุณงามความดี หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการไม่ประพฤติตนไปในทางเสื่อม การละเว้นจากอบายมุขทั้งปวง และการปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถืออย่างเคร่งครัดสอดคล้องกับ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554) กล่าวว่า 1) การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบุญกุศล 2) การละเว้นจากอบายมุข และ 3) การปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ตั้งใจทั้งต่อตนเอง ต่อศิษย์ และต่อสังคม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547) สรุปว่า 1) เป็นผู้ที่มีศีลธรรมอันดีงาม 2) การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม และ 3) การประพฤติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งสอดคล้องกับ โชคชัย ชยธวัช (2547) สรุปว่า 1) เป็นผู้ที่มีศีลธรรม มีใจเป็นบุญเป็นกุศล 2) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ 3) การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ และ 4) ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ประพฤติมิชอบ โกลินทร์ รังสยาพันธ์ (2530) สรุปว่า 1) การละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป 2) การเว้นจากอบายมุข 3) การเสียสละอุทิศเวลาให้กับหน่วยงาน อร่าม หิรัญวรรณ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า 1) การเว้นจากอบายมุข 2) ใช้ปัญญาในทางสุจริตเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และ 3) ปฏิบัติตนตามสุคตินิยม รัญจวน อินทรกำแหง (2547) สรุปว่า 1) ไม่ทำตนในทางเสื่อม และ 2) การไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งสอดคล้องกับ สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ (ม.ป.ป.) สรุปว่า 1) การเว้นจากอบายมุขทั้งปวง 2) การปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม 3) มีการพัฒนาจิตใจของตนอยู่เสมอ และ 4) ไม่ตกเป็นทาสของอคติ คือ รัก โลภ โกรธ หลง ซึ่งสอดคล้องกับ โกลินทร์ รังสยาพันธ์ (2530) กล่าวว่า 1) มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป 2) งัดเว้นอบายมุขทุกอย่าง และ 3) เสียสละและอุทิศเวลาให้กับงาน และมยุรี เจริญทรัพย์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า 1) การรู้จักผิดชอบชั่วดี และ 2) มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป

2.2.5.4 ความซื่อสัตย์ สุจริต พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ทางราชการ (0.51) นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางเสื่อมเสีย (0.38) ไม่เบียดเบียนเวลาสอนไปทำงานอย่างอื่นนอกเหนือการสอน (0.36) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ (0.32) ไม่เห็นแก่อำสสินจ้างหรือเรียกรับผลประโยชน์ (0.32) และไม่นำผลงานหรือลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน (0.30) ทั้งนี้เนื่องจาก ความซื่อสัตย์

เป็นพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการไม่คดโกงหรือลำเอียงทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2530) สรุปไว้ว่า 1) ไม่คดโกง 2) ไม่เห็นแก่อำภิสลินจ้าง 3) ไม่นำผลงานผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นผลงานของตน 4) ไม่นำผลงานวิชาการของตนไปใช้ในทางที่เสื่อมเสียโดยไม่นำผลงานที่เป็นความลับไปเปิดเผย และไม่นำหรือยินยอมให้ผลงานของตนไปใช้ในทางที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น และ 5) ตัดสินปัญหาหรือผลการเรียนของศิษย์ด้วยความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ กนก จันทร์ขจร (ม.ป.ป., หน้า 157) กล่าวว่า 1) ประพฤติตนในความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม 2) ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นผลงานของตนสงวน สุทธิเลิศอรุณ (ม.ป.ป., หน้า 87) กล่าวว่า มีความซื่อตรงต่อกันในระหว่างเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ อร่าม หิรัญวรรณ (ม.ป.ป., หน้า 109) กล่าวว่า ไม่นำผลงานผู้อื่นมาเป็นผลงานของตนเอง

จากที่กล่าวถึงองค์ประกอบหลักด้านการมีคุณธรรม และจริยธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทุกตัว พบว่ามีค่าเป็นบวก สามารถจัดลำดับความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้ จากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์
2. เป็นผู้รักษาศีลอย่างครบถ้วน
3. ไม่เป็นผู้โกรธง่าย
4. ไม่มีอคติ
5. อดทนต่อศิษย์และการสอนในชั้นเรียน
6. อดทนต่อหน้าที่การงาน
7. ทุ่มเทเสียสละและอุทิศตนในการปฏิบัติงาน
8. ถ้ายทอดความรู้แก่ศิษย์อย่างเสมอภาค และเต็มกำลังความสามารถ

ของตน

9. ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ทางราชการ
10. มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน
11. รู้จักหน้าที่ของตนเอง
12. นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางเสื่อมเสีย
13. มีความหนักแน่น
14. ไม่เบียดเบียนเวลาสอนไปทำงานอย่างอื่นนอกเหนือการสอน
15. กล้ายอมรับในผลจากการกระทำของตนเอง

16. ปฏิบัติตามหลักธรรมศาสนาที่ตนนับถือ
17. ไม่ทูลจริตต่อหน้าที่
18. ไม่เห็นแก่อำภิสสินจ้างหรือเรียกรับผลประโยชน์
19. ไม่นำผลงานหรือลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน
20. ไม่ทำตนไปในทางเสื่อมและงดเว้นจากอบายมุข
21. มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป
22. ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

2.2.6 องค์ประกอบหลักด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีความรู้ในหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่สอน การถ่ายทอดความรู้ตามหลักวิชาการ การอบรมสั่งสอนศิษย์ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีความรู้ในหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่สอน (1.00) การอบรมสั่งสอนศิษย์ (0.98) และการถ่ายทอดความรู้ตามหลักวิชาการ (0.86) ซึ่งมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับ ดังนี้

2.2.6.1 การมีความรู้ในหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่สอน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีความรู้ในเนื้อหาอย่างแม่นยำ (0.69) เตรียมแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน (0.68) มีความสามารถจัดทำสาระหลักสูตรและกระบวนการการเรียนการสอนที่เหมาะสม (0.54) ดูแล ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติการสอนเพื่อนำมาแก้ไข (0.50) และมีความรู้ด้านหลักสูตรมาตรฐานตัวชี้วัดในการจัดกิจกรรมให้ตรงกับโครงสร้างหลักสูตร (0.49) ทั้งนี้เนื่องจาก การมีความรู้ในหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่สอน หมายถึง ครูมีความรู้ในหลักสูตรและเนื้อหาที่สอนอย่างแม่นยำ สามารถจัดทำแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลศิษย์ได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ Eggen & Kuachak (1996, pp. 28 – 42) สรุปได้ว่า สิ่งที่เป็นในการสอน คือ การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และมีการติดตามพฤติกรรมของศิษย์ Mcinerney (1998) ได้กล่าวถึง ทักษะในการสอน คือ สามารถจัดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และจรรยา ขาวสีจาม (2542, หน้า 15) กล่าวว่า ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในเรื่องหลักสูตรและเนื้อหาในการสอน ประกอบด้วย 1) รู้หลักจิตวิทยาในการเรียนรู้ 2) มีการวัดและประเมินผล และ Hargreave & Goodson (1996, p.2) กล่าวว่า 1) จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 2) สอนและประเมินให้สอดคล้องกับหลักสูตร Cruickshark & Bainer (1999, p. 307) กล่าวว่า ครูต้องมีความรู้ในวิชาชีพของตน Glickman (1998, p. 362) กล่าวว่า 1) จัดการเรียนการสอนได้เหมาะสม 2) รู้จักผสมผสานวิธีการอย่าง

เหมาะสม 3) สังเคราะห์วิธีการสอนเพื่อสร้างสรรค์วิธีการเรียนการสอนใหม่ๆ และ Parkay & Stanford (1992, p.20) กล่าวว่า 1) ออกแบบการสอนตามความต้องการของผู้เรียน 2) วิเคราะห์ความเข้าใจและความสามารถของผู้เรียน 3) ประเมินผลเพื่อให้เกิดผลดีกับผู้เรียน วิลโล ตั้งจิตสมคิด (2554) สรุปได้ว่า 1) มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างลึกซึ้ง แม่นยำในเนื้อหา 2) มีความรู้ด้านเทคนิคการสอน จิตวิทยา การวัดและประเมินผล และสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ยนต์ ชุ่มจิต (2553, หน้า 145-146) กล่าวว่า ครูต้องมีความรู้ในหลักสูตรและหลักการสอนในเนื้อหาวิชาที่สอน ประกอบด้วย 1) มีความรู้ในเนื้อหาที่สอน 2) มีความรู้ในจิตวิทยาการเรียนการสอน และ 3) มีความรู้หลักการสอน

2.2.6.2 การอบรมสั่งสอนศิษย์ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เกื้อหนุนให้ศิษย์ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต (0.69) ฝึกให้ศิษย์คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น (0.68) สอนให้ศิษย์คิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (0.56) สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและบูรณาการในทุกเนื้อหาวิชา (0.55) ส่งเสริมให้ศิษย์มีความเป็นภาวะผู้นำ (0.54) ปลุกฝังให้ศิษย์เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ (0.42) จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (0.39) และสร้างองค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาผู้เรียน (0.34) ทั้งนี้ เนื่องจากการอบรมสั่งสอนศิษย์ หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการปลุกฝังให้ศิษย์เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอเพื่อให้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและความถนัด เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พุทธทาสภิกขุ (ม.ป.ป., หน้า 13) กล่าวว่า สอนให้ศิษย์รู้และนำไปปฏิบัติได้ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) กล่าวว่า 1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 2) การสร้างองค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544) และ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2553) สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จรูญ ขาวสีจาน 2542, หน้า 13) กล่าวว่า สอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ อร่าม ทิรญวรณ (ม.ป.ป., หน้า 113) กล่าวว่า 1) ส่งเสริมให้ศิษย์มีความคิดสร้างสรรค์ และ 2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของศิษย์ ซึ่งโชคชัย ชยธวัช (2547) สรุปว่า 1) ปลุกฝังให้ศิษย์เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 2) ปลุกฝังการเรียนรู้อุทิศชีวิต และ 3) สอนให้ศิษย์คิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 44 - 45) กล่าวว่า 1) การพัฒนาศิษย์ให้เป็นผู้มีสติปัญญาสูงขึ้น 2) ให้ศิษย์เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 3) ให้ศิษย์รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) ปลุกฝังทักษะและทัศนคติต่ออาชีพให้กับศิษย์

2.2.6.3 การถ่ายทอดความรู้ตามหลักวิชาการ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบให้เหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน (0.60) เชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ (0.40) มีความสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารและเครื่องมือ ในการ (0.39) สอนด้วยวิธีการที่มุ่งเน้นให้ศิษย์เรียนรู้ด้วยตนเอง (0.39) มีความสามารถอธิบายเรื่องที่ยากได้ชัดเจนทำให้ศิษย์เข้าใจ (0.37) และปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน (0.37) ทั้งนี้เนื่องจาก การถ่ายทอดความรู้สอนตามหลักวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการอธิบายเนื้อหาวิชาโดยใช้ภาษาและการสื่อสารที่เหมาะสมชัดเจน เข้าใจง่ายไม่ปิดบังศิษย์และสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติได้โดยใช้วิธีสอนที่หลากหลาย วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554) สรุปไว้ว่า 1) สามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนต่างๆ 2) สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารและเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ 3) พัฒนาให้ศิษย์รู้เรื่องต่างๆ ของชุมชน 4) สอนจากเรื่องที่ยากไปหายาก สอนจากสิ่งที่คุ้นเคยไปหาการใช้เหตุผล และ 5) มีทักษะการสอน เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก ใช้สื่ออุปกรณ์เสมอ จรูญ ขาวสีจาง (2542, หน้า 15) กล่าวว่า 1) มีวิธีการสอนที่แปลกใหม่เหมาะสมกับบทเรียน และ 2) นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ พรรณอร อุชฎาพ (2547, หน้า 8) กล่าวว่า 1) ประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนต่างๆ 2) เชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 3) พัฒนาศิษย์ให้ใฝ่รู้และก้าวทันเทคโนโลยี 4) พัฒนาศิษย์ให้มองกว้างมองไกล และมีวิจารณ์ญาณในการคิดวิเคราะห์ กนก จันทร์ขจร (ม.ป.ป., หน้า 157-159) กล่าวว่า 1) ถ่ายทอดความรู้โดยเปิดเปิดหรือไม่ปิดบังอำพราง 2) สอนวิธีการมุ่งเน้นให้ศิษย์เรียนรู้ด้วยตนเอง และรู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับมยุรี เจริญทรัพย์ (ม.ป.ป., หน้า 160) กล่าวว่า 1) การสอนเริ่มต้นจากเรื่องที่ยากไปหายาก 2) อธิบายให้เข้าใจเหตุผล 3) สอนให้ศิษย์เข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างชัดเจน 4) ถ่ายทอดศิลปวิทยาให้อย่างสิ้นเชิง และ 5) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางลึกซึ้งและนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับ อร่าม หิรัญวรรณ (ม.ป.ป., หน้า 105) กล่าวว่า 1) สอนให้ศิษย์เรียนรู้ด้วยตนเอง 2) สอนจากเรื่องที่ยากไปหายาก 3) ให้ศิษย์ได้ปฏิบัติจริง และ 4) สอนศิษย์ด้วยความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ ยนต์ ชุ่มจิต (2554, หน้า 146) กล่าวว่า สามารถชี้แจงได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับโชคชัย ชยธวัช (2547, หน้า 5) กล่าวว่า ครูต้องอธิบายได้ชัดเจนและไม่ปิดบัง โกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2530, หน้า 35) กล่าวว่า 1) มีความสามารถในการอธิบายเรื่องยากๆ โดยใช้ตัวอย่างเปรียบเทียบและความจริงในการอธิบาย 2) บรรยายเรื่องที่เกี่ยวข้องแม้ว่าจะอยู่นอกเนื้อหา 3) ให้ความคิดใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความสนใจอย่างกว้างขวาง คณะอนุกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูของคุรุสภา (2534)

สรุปว่า ครูต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอน ต้องสามารถปรับการ
เรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

จากที่กล่าวถึงองค์ประกอบหลักด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่
ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทุกตัว พบว่า
มีค่าเป็นบวก สามารถจัดลำดับความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ในเนื้อหาอย่างแม่นยำ
2. เกื้อหนุนให้ศิษย์ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เตรียมแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและ

ประเมินผลผู้เรียน

4. ฝึกให้ศิษย์คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
5. ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบให้เหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน
6. สอนให้ศิษย์คิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา
7. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและบูรณาการในทุกเนื้อหาวิชา
8. มีความสามารถจัดทำสาระหลักสูตรและกระบวนการการเรียน
9. ส่งเสริมให้ศิษย์มีความเป็นภาวะผู้นำ
10. ดูแล ติดตาม ประเมินผลการศึกษาปฏิบัติการสอนเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง
11. มีความรู้ด้านหลักสูตร มาตรฐานตัวชี้วัดในการจัดกิจกรรมให้ตรงกับ

โครงสร้างหลักสูตร

12. ปลุกฝังให้ศิษย์เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
13. เชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ
14. มีความสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารและเครื่องมือ
15. สอนด้วยวิธีการที่มุ่งเน้นให้ศิษย์เรียนรู้ด้วยตนเอง
16. จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
17. มีความสามารถอธิบายเรื่องที่ยากได้ชัดเจนทำให้ศิษย์เข้าใจง่าย

อย่างถูกต้องและแม่นยำ

18. ปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
19. สร้างองค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาผู้เรียน

2.2.7 องค์ประกอบหลักการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร

ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชนการ
ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน โดยเรียงลำดับจาก

มากไปหาน้อย ดังนี้ การสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชน (1.00) การช่วยเหลือ
 เกื้อกูลซึ่งกันและกัน (0.94) การร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน (0.81) ซึ่งมีข้อ
 อภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับ ดังนี้

2.2.7.1 การสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มี
 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและให้
 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน (0.93) มีความสามารถทำงานร่วมกับทุกคน โดยไม่เลือก
 ปฏิบัติ (0.93) ประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน (0.88) มีความ
 เสียสละกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ (0.86) อำนวยความสะดวกประสานงานระหว่าง
 โรงเรียนกับชุมชนและชุมชนกับหน่วยงานอื่น (0.82) มีพฤติกรรมนอบน้อม ถ่อมตนในการ
 ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น (0.81) และให้เกียรติและเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน (0.77) ทั้งนี้เนื่องจากการ
 การสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชน หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการ
 ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ของศิษย์และประชาชน
 ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันทำให้การดำเนินงานสำเร็จ สอดคล้องกับ พรรณอร อุชุภาพ
 (2547, หน้า 7) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือกับชุมชน คือ มีบทบาท
 ในการพัฒนาชุมชนและสามารถเป็นผู้นำชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรศักดิ์ อัครบวร (2541,
 หน้า 72) กล่าวว่า 1) ร่วมมือกับผู้ปกครองร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ของศิษย์ 2) เป็นผู้นำชุมชนและ
 ช่วยเหลือกิจกรรมของสังคม 3) การชวนชวนช่วยเหลือกิจการสาธารณประโยชน์ และ
 4) ช่วยเหลือชุมชนในทางสร้างสรรค์ วิไลวรรณ ชินพงษ์ (2539, หน้า 33) กล่าวว่า 1) มีส่วน
 ร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่นได้ดี 2) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน
 3) มีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจในกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น 4) ทำตนให้เป็นประโยชน์กับสังคม
 สุปราณี จิราณรงค์ (2542, หน้า 32) กล่าวว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนรวมทั้งให้
 คำปรึกษา แนะนำแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ยนต์ ชุ่มจิต (2544,
 หน้า 241) กล่าวว่า 1) การให้การศึกษาและความรู้แก่ประชาชน 2) เป็นผู้นำริเริ่มกระตุ้นในเรื่อง
 อาชีพ การปรับปรุงความเป็นอยู่ในสังคม และวัฒนธรรม 3) เป็นผู้ปรับปรุง ส่งเสริมให้ชุมชนมี
 คุณภาพที่ดีขึ้น 4) เป็นที่ปรึกษากับชุมชน 5) การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้ชุมชนได้
 เข้าถึงข่าวสารของทางราชการ 6) เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานระหว่างโรงเรียน
 กับชุมชน 7) ติดต่อผู้ปกครองเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาของศิษย์ 8) หาโอกาสเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง
 เพื่อสร้างความคุ้นเคย 9) ร่วมงานของผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และ 10) ร่วมมือกับ
 ชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อฝึกอาชีพ หรือส่งเสริมอาชีพ ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2542, หน้า 99 – 100)
 กล่าวว่า 1) ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้อันดีของชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการ

พัฒนาชุมชนและทิศทางการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง 2) สนับสนุนความริเริ่มในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตสังคมการประสานการเรียนรู้ 3) ครูต้องศึกษาชุมชนพร้อมทั้งเก็บข้อมูลชุมชน 4) ครูต้องศึกษาศาสตร์ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านพร้อมทั้งศึกษาศาสตร์ชาวบ้านมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยรู้สึกดีต่อกัน

2.2.7.2 การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เข้าใจปัญหาและเข้าใจความต้องการของผู้ร่วมงานและชุมชน (1.10) ให้ความร่วมมือด้านทุนทรัพย์ สิ่งของแก่นักเรียน เพื่อนครูและชุมชนท้องถิ่นตามโอกาสและความเหมาะสม (1.02) เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนด้านหลักสูตร การวัดและประเมินผล (1.02) และเต็มใจช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนครู และชุมชนท้องถิ่น (0.69) ทั้งนี้เนื่องจาก การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นแสดงถึงการให้ความร่วมมือช่วยเหลือทั้งในเรื่องส่วนตัว และการงานตามโอกาสอันเหมาะสมต่อนักเรียนและเพื่อนครูสอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ (ม.ป.ป., หน้า 41) กล่าวว่า 1) พร้อมที่จะช่วยเหลือศิษย์ 2) แนะนำแนวทางที่ถูกต้องให้แก่ศิษย์ 3) การเสนอทางเลือกและทางออกในการแก้ปัญหา 4) ช่วยเหลือทางกำลังใจและทุนทรัพย์ และ 5) รับฟังความทุกข์ของศิษย์อย่างเห็นใจและพร้อมที่จะเข้าใจทองคุณ หงส์พันธุ์ (2542, หน้า 97) กล่าวว่า มีน้ำใจช่วยเหลือกัน สุปราณี จิราธรรงค์ (2542, หน้า 32) กล่าวว่า 1) ทำงานเป็นทีมได้ดี 2) มีจิตใจโอบอ้อมอารี 3) ให้ความช่วยเหลือ แนะนำปรึกษาแก่เพื่อนครูตามโอกาส 4) ให้ความร่วมมือด้านทุนทรัพย์ สิ่งของแก่เพื่อนครูตามโอกาสและความเหมาะสม และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2530, หน้า 23) กล่าวว่า 1) ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน และ 2) เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถ และ วินิตา สุทธิสมบุญ (2541, หน้า 61) กล่าวว่า ให้ความช่วยเหลือนักเรียน

2.2.7.3 การร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ใช้ทรัพยากรร่วมกันกับหน่วยงานและชุมชน (0.86) สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างหน่วยงานราชการและชุมชน (0.78) เชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องในการปฏิบัติตน (0.68) และ สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดทำกับหน่วยงานราชการ (0.67) ทั้งนี้เนื่องจากการร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน หมายถึง พฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน หน่วยงานราชการและชุมชนให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และสร้างความร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนสอดคล้องกับ มัณฑนา ธรรมรังษี (2542, หน้า 11) กล่าวว่า

1) มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 2) การสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงอันดีต่อกันระหว่างหน่วยงานราชการและชุมชน 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการและชุมชน 4) ชุมชนและหน่วยงานได้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการซึ่งกันและกัน และ 5) การร่วมกันพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ วชิร สุขเจริญวิภารัตน์ (2542, หน้า 12) กล่าวไว้ว่า 1) การสนับสนุนด้านการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน 2) การได้รับความร่วมมือทั้งคนและทรัพยากรอื่นๆ และ 3) การเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน สาคกร จันทะเลิศ (2542, หน้า 17) กล่าวไว้ว่า 1) การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบความเคลื่อนไหวซึ่งกันและกัน และ 3) การใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงาน โสภณ เพ็ชรพวง (2533, หน้า 12) กล่าวไว้ว่า การร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ ด้านต่างๆ เศรษฐา ชนะบุญ (2543, หน้า 15) กล่าวไว้ว่า การเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้ และแนะนำให้กับแก่โรงเรียนและชุมชน สุรกิจ โสพิส (2548, หน้า 33-36) กล่าวไว้ว่า 1) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานราชการทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง 2) สนับสนุนให้มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจมากขึ้น สอดคล้องกับ นงรัตน์ ศรีพรหม (2543, หน้า 21-22) กล่าวไว้ว่า หน่วยงานราชการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมทำ รวมทั้งสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณ 2) ร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ปัญหา และวางแผนกิจกรรมการพัฒนาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 3) การแสวงหาแนวทางการเรียนรู้สู่ประชาชนในชุมชน และภาคีต่างๆ เพื่อขยายการมีส่วนร่วม และ 4) การร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาของชุมชน มุ่งให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างบูรณาการ

จากที่กล่าวถึงองค์ประกอบหลักด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทุกตัว พบว่า มีค่าเป็นบวก สามารถจัดลำดับความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. เข้าใจปัญหาและเข้าใจความต้องการของผู้ร่วมงานและชุมชน
2. ให้ความร่วมมือด้านทุนทรัพย์ สิ่งของแก่นักเรียน เพื่อนครูและชุมชน
ต้องถิ่นตามโอกาสและความเหมาะสม
3. เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนด้านหลักสูตร การวัดและประเมินผล
4. มีความสามารถทำงานร่วมกับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ
5. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

6. ประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
7. มีความเสียสละกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์
8. ใช้ทรัพยากรร่วมกันกับหน่วยงานและชุมชน
9. อำนวยความสะดวก ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและชุมชน

กับหน่วยงานอื่น

10. มีพฤติกรรมนอบน้อม ถ่อมตนในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
11. สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างหน่วยงานราชการและชุมชน
12. ให้เกียรติและเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน
13. เต็มใจช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนครู และชุมชนท้องถิ่น
14. เชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องใน

การปฏิบัติตน

15. สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดทำกับหน่วยงาน

ราชการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นผลมาจากข้อค้นพบในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคุรุสภา ควรนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะของครู ทั้งนี้เพื่อให้ครูนำไปปฏิบัติ เพราะทั้งองค์ประกอบหลักขององค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ได้ผ่านการทดสอบในเชิงวิชาการว่าเป็นคุณลักษณะของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในครั้งนี้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สำคัญของจิตวิญญาณความเป็นครู ดังสมการ $MC = 2.32(TD) + 2.29(RF) + 2.23(BR) + 2.22(PT) + 2.21(LB) + 1.75(ME) + 1.00(BT)$ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำผลการวิจัยไปเผยแพร่หรือกำหนดมาตรการให้ครูในสังกัดนำไปใช้ ในการพัฒนาตนเอง โดยพัฒนาด้านการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ (TD) เป็นอันดับแรก ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร (RF) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (BR) ด้านการมีจิตวิทยาในการสอน (PT) ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพ (LB) ด้านการมี คุณธรรมและจริยธรรม (ME) และด้านความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ (BT) มีตามลำดับ

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัย ครั้งนี้ไปใช้ในการฝึกอบรม เพื่อเตรียมบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งครู และใช้สร้างแบบประเมิน คุณลักษณะความมีจิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

2.3 คณะครูศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาหลักสูตร การผลิตครู และจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครู

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดหรือแบบประเมินตัวบ่งชี้ จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 135 ตัวบ่งชี้ เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด หรือผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณลักษณะของ ครู และเพื่อให้ครูใช้ในการพัฒนาตนเอง

3.2 ควรทำวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้โมเดลสมการ โครงสร้างตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เรียงตามน้ำหนักขององค์ประกอบจากมากไปหาน้อย ดังสมการ $MC = 2.32(TD) + 2.29(RF) + 2.23(BR) + 2.22(PT) + 2.21(LB) + 1.75(ME) + 1.00(BT)$

3.3 นำองค์ประกอบหลักทั้ง 7 องค์ประกอบที่ได้รับจากการทดสอบในงานวิจัย นี้เป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรพัฒนาครูประจำการ เพื่อให้มีคุณลักษณะเป็นครูที่มี จิตวิญญาณความเป็นครู